

**Toelichting financieel
meerjarenperspectief
2019-2022**

Z/18/019271/083119

Inhoud

Inleiding.....	4
1 Begrotingsuitgangspunten	5
1.1 Uitgangspunten voor de ramingen	5
1.2 Specifieke onderwerpen die voor het financieel meerjarenbeeld van belang zijn.....	6
1.2.1 Taakstellingen	6
1.2.2 Sociaal Domein	7
1.2.3 Precariobelasting	8
2 Financieel meerjarenperspectief.....	8
2.1 Doorwerking Voorjaarsnota 2018	10
2.2 Verwerking Maart- en Meicirculaire	10
Maartcirculaire	10
2.2.1 Invoering abonnementstarief WMO.	11
2.2.2 Afroming vrijval onderuitputting BTW-compensatiefonds (BCF)	12
2.2.3 Stelpost loon- en prijsontwikkelingen.	12
2.2.4 Meicirculaire	13
2.3 Autonome ontwikkelingen	13
2.3.1 Ontwikkelingen Gemeenschappelijke Regelingen Wassenaar	13
2.3.2 Koepelvrijstelling	14
2.3.3 Sportvrijstelling	15
2.3.4 Wettelijke wijzigingen kinderopvang.	15
3 Overige financiële ontwikkelingen.....	16
3.1 Ontwikkelingen met saldo-effect.....	16
3.1.1 Ontwikkelingen personeel	16
3.1.2 Onderwijshuisvestingsplan	16
3.1.3 Beschut werk	16
3.1.4 Zuid Holland centraal en Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid	16
3.1.5 Sociale kaart	17
3.1.6 Thuis Langer Wonen	17
3.1.7 Arbeidsmarktbeleid	17
3.1.8 Inzet jeugdhulpaanbieders	18
3.1.9 JGZ	18
3.1.10 Maatschappelijke begeleiding statushouders	18
3.1.11 Woningaanpassing	18

3.1.12	Valpreventie (pm)	18
3.1.13	Invoering Omgevingswet (pm)	19
3.1.14	Verkoop panden en gronden (€ 612.000 voordelig incidenteel)	19
3.2	Budgettair neutrale ontwikkelingen per programma	19
3.2.1	Programma 0 Bestuur	19
3.2.2	Programma 3 Economie	20
3.2.3	Programma 6 Sociaal domein	20
3.2.4	Programma 8 Wonen en bouwen	20
4	Investeringsaanvragen 2019 en verder	21
4.1	Investeringsaanvragen 2019 en verder	21

Inleiding

Aangezien de collegeonderhandelingen nog niet zijn afgerond, is er op dit moment nog geen volledige duidelijkheid omtrent de Wassenaarse financiën. Dat betekent dat een vastgelegd meerjarig begrotingsbeeld van beperkte waarde is.

Met het oog op deze onzekerheden is de Kadernota dit jaar vervangen door een toelichting op het financieel meerjarenperspectief. Deze toelichting heeft dus niet het karakter van een raadsbesluit, maar van een informatiebrief aan de raad.

Het financieel meerjarenperspectief is daarom beleidsarm opgesteld. De belangrijkste leidraad hierbij is dat voorstellen in beginsel budgettair neutraal moeten zijn. Waar dat niet kan zijn alleen de voorstellen opgenomen die onontkoombaar zijn of het gevolg van autonome ontwikkelingen zoals wetswijzigingen.

Een belangrijke consequentie hiervan is dat besluiten over nieuw beleid pas kunnen worden genomen bij het opstellen van de meerjarenbegroting 2019-2022.

Deze toelichting op het meerjarenperspectief bevat vier hoofdstukken. Hoofdstuk 1 geeft de algemene uitgangspunten van de ramingen weer. Daarnaast staan in dit hoofdstuk enkele algemene thema's toegelicht, veelal landelijk, die invloed hebben op het begrotingsbeeld. In hoofdstuk 2 komt het meerjarenbeeld aan bod, voorzien van een toelichting op de afwijkingen. Hoofdstuk 3 tot geeft een specificatie van de afwijkingen per begrotingsprogramma. Tot slot is in hoofdstuk 4 het investeringsoverzicht opgenomen.

1 Begrotingsuitgangspunten

1.1 Uitgangspunten voor de ramingen

De basis voor de begroting 2019 bestaat uit de begroting 2018 en de financiële gevolgen uit de Voorjaarsnota 2018 die doorwerken in het meerjarenbeeld. Daarnaast zijn enkele algemene uitgangspunten toegepast. Deze zijn opgenomen in tabel 1.

Wij houden voor de begroting 2019 vooralsnog rekening met een nullijn voor de uitgaven van de salarissen omdat er nog geen informatie is over de toekomstige ontwikkelingen. De huidige cao is oktober 2017 vastgesteld en loopt tot van 1-1-2017 tot 1-1-2019.

Voor compensatie van prijsstijgingen hanteren wij het verwachte indexcijfer van 2,3% dit is gebaseerd op de geharmoniseerde consumentenprijsindex van het CPB.

De ramingen voor de gemeenschappelijke regelingen zijn, voor zover beschikbaar, gebaseerd op de ingediende begrotingen voor 2019 en de meerjarenramingen. De begrotingen passeren de raad in het kader van de zienswijze procedures. De begrotingen worden daarna vastgesteld door het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling. Dit kan tot andere bedragen leiden. De baten uit deelnemingen ramen we behoudend, op basis van inzichten uit het verleden.

De belastingen, leges en rechten worden in de begroting 2019 verhoogd met het door het CPB verwachte geharmoniseerde consumentenprijsindex cijfer van 2,3%. Met deze verhoging volgen we de algemene prijsontwikkeling. Dit is noodzakelijk om de inkomsten van de gemeente op dit onderdeel op peil te houden om structurele onevenwichtigheid te voorkomen.

Tabel 1 Algemene uitgangspunten voor de ramingen.

Onderwerp	Begroting 2019	Begroting 2018
<i>Salarissen</i> De salarissen van de werknemers van de Werkorganisatie Duivenvoorde (WODV) worden geraamd in de begroting WODV en zijn daarom niet relevant voor dit financieel meerjarenperspectief. De bestaande CAO loopt op 1 januari 2019 af. Als er een nieuwe cao wordt afgesloten zal deze direct gemeld worden via de reguliere P&C cyclus.	0,0%	0,0%
<i>Leveringen derden</i> Het indexpercentage voor prijsstijgingen is gebaseerd op het niveau van de geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp) uit het Centraal Economisch Plan 2018 van het CPB. Voor 2019 bedraagt deze 2,3%. In 2018 zijn de budgetten niet geïndexeerd. We stellen voor de indexering in 2019 wel te ramen op een stelpost om deze daar in te zetten waar knelpunten als gevolg van prijsstijging zich voordoen.	2,3%	0%
<i>Subsidies</i> Voor de gesubsidieerde instellingen gaan wij eveneens uit van de 0-lijn voor het macro-bedrag aan subsidies. Wij gaan ervan uit dat ook bij de gesubsidieerde instellingen, die personeel in dienst hebben, de komende jaren de nullijn wordt gehanteerd. Mocht er in individuele gevallen aantoonbaar sprake zijn van een hogere loonkostencomponent dan zal deze bij de subsidieverlening per geval worden beoordeeld.	Wacht op nieuwe subsidie-beleid	0%
<i>Verbonden partijen</i> Voor de verbonden partijen en deelnemingen gaan wij in het financieel meerjarenperspectief uit van de ingediende begrotingen. Wij gaan er overigens van uit dat ook de verbonden partijen zich sterk maken voor verlaging van de bijdragen van de gemeente. Via de vertegenwoordigers in besturen zal dit standpunt met klem worden uitgedragen.	ontwerp begroting GR 2019	ontwerp begroting GR 2018

<i>Algemene uitkering</i> De algemene uitkering ramen wij in de begroting volgens de maart- en meicirculaire.	Maart- en Mei-circulaire 2018	Maart- en Mei-circulaire 2017
<i>Belastingen</i> De aanpassing van de belastingen en rechten is gelijk aan het door het Centraal Economisch Planbureau geraamde inflatiepercentage. Het percentage geraamd in het Centraal Economisch Plan (CEP) 2018 bedraagt voor 2019 2,3% (geharmoniseerde consumentenprijsindex).	2,3%	1,4%
<i>Omslagrente</i> Het werken met een vaste rekenrente is met ingang van 2017 volgens het nieuwe BBV niet meer toegestaan. De omslagrente voor 2019 bedraagt 0%.	0%	0%

1.2 Specifieke onderwerpen die voor het financieel meerjarenbeeld van belang zijn.

1.2.1 Taakstellingen

In de ramingen van de meerjarenbegroting 2018-2021 zijn taakstellingen verwerkt zoals deze staan opgenomen in de tabel hieronder. In het financieel meerjarenperspectief 2019-2022 gaan we ervan uit dat de taakstellingen in 2019 en verder worden gerealiseerd en dus geen invloed meer hebben op het meerjarig saldo zoals dat door de raad is vastgesteld.

Tabel 2 **Overzicht taakstelling begroting 2018-2021**

<i>Bedragen * € 1.000</i>	2018	2019	2020	2021
2a. Beheerplannen	50	100	200	200
2b. Accommodaties (waaronder ambtelijke huisvesting)	0	0	200	200
2c. Klimaat en duurzaamheid	25	50	100	100
2d. Realistisch ramen OGB projecten	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
2e. Verkoop onroerend goed	325	325	300	275
2f. Meer met mensen minder met papier			120	120
Totaal Taakstelling	400	475	920	895

2a. Beheerplannen

Deze taakstelling is gerealiseerd door de risico-opslag op de ramingen omlaag te brengen. Tot 2023 is, op basis van het huidige beheerplan, de voorziening wegen voldoende gevuld om het benodigd onderhoud uit te voeren. In 2020 wordt het nieuwe beheerplan opgesteld.

2b. Accommodaties (waaronder ambtelijke huisvesting)

Deze taakstelling is opgenomen in het overdrachtdossier voor het nieuwe college als aandachtspunt. De business-case voor gezamenlijke huisvesting is in 2017 bestuurlijk aangehouden in afwachting van verdere besluitvorming rondom bestuurlijke toekomst.

2c. Klimaat en duurzaamheid

De besparing kan op meerdere manieren worden gerealiseerd, ook door het afstoten van panden. Hierdoor daalt het energieverbruik van de gemeente.

2d. Realistisch ramen OGB projecten

De ramingen van OGB zijn gebaseerd op kengetallen en de grootte van het areaal. Uit de jaarrekeningen blijkt dat het heel lastig is om deze planning uit te voeren. De capaciteit van OGB is hiervoor niet altijd voldoende. Het is daarom wenselijk om de ramingen aan te passen aan de beschikbare ambtelijke capaciteit, in plaats van deze te baseren op de berekende behoefte.

2e. Verkoop onroerend goed

Voor 2018 is de taakstelling ruimschoots gerealiseerd met de verkoop van de ambtswoning. Voor 2019 zal de doelstelling ook gerealiseerd worden (zie de toelichting onder kopje 3.1.14). Voor de jaren daarna zijn nog geen opbrengsten bekend.

2f. Meer met mensen minder met papier

De taakstelling is nog niet door WODV verder geconcretiseerd. Dit komt doordat het gemeentebestuur nog niet nader heeft benoemd wat er aan dienstverlening anders kan.

1.2.2 Sociaal Domein

Binnen het Sociaal Domein zijn er diverse ontwikkelingen zichtbaar bij de uitvoering van de openeinde regelingen. De komende jaren leiden deze tot onontkoombare kosten. Voor deze onontkoombare kosten dient enerzijds ruimte binnen de meerjarenbegroting gereserveerd te worden om deze te dekken en dient anderzijds ruimte binnen de meerjarige begroting gereserveerd te worden om aangepast en/of nieuw beleid te formuleren en te implementeren. Het formuleren en implementeren van nieuw en/of aangepast beleid is noodzakelijk om kosten de komende jaren niet nog verder op te laten lopen.

Het vrijmaken van financiële middelen voor aangepast en/of nieuw beleid gaat in tegen het uitgangspunt van het financieel meerjarenperspectief 2019-2022, namelijk beleidsarm. Hierdoor ontstaat een spagaat, omdat langer wachten met het formuleren en implementeren van nieuw beleid als consequentie heeft dat de kosten intussen blijven oplopen.

Om recht te doen aan het beleidsarme karakter van het financieel meerjarenperspectief en de lopende coalitieonderhandelingen enerzijds, maar ook recht te doen aan de urgentie om over te gaan tot actie is het voorstel om in het financieel meerjarenperspectief 2019 een zeer beperkt aantal voorstellen voor het Sociaal Domein op te nemen en het verdere gesprek over de opgave binnen het Sociaal Domein en de daarbij behorende (onontkoombare) kosten te verplaatsen naar de programmabegroting 2019. Hierdoor wordt ruimte geboden aan de formerende partijen om in het coalitieakkoord zelf met voorstellen en de daarbij behorende financiële dekking te komen. Indien blijkt dat er na het coalitieakkoord nog knelpunten open staan, dan kan dit vervolgens meegenomen worden in de bespreking van de begroting 2019.

De gemeente Wassenaar heeft te maken met stijgende kosten voor jeugd, zorg en participatie. Dit wordt veroorzaakt door een toename van het aantal personen dat gebruik maakt van deze voorzieningen, de grotere vraag naar complexe zorg en de jaarlijkse stijging van het kostenniveau zelf. Om te voorkomen dat de kosten in de verdere toekomst nog hoger uitvallen, is investeren in preventie en samenwerking in de keten van groot belang.

De komende drie jaar wil de gemeente daarom investeren in het op gang brengen van de transformatie van het sociaal domein, dit komt tot uiting in programma 6 op de onderwerpen Thema langer thuis wonen, doorontwikkeling brede welzijnsorganisatie, sociale kaart en sociaal raadslieden.

Bovenstaande sluit aan bij de thema's waar vanuit het Rijk in het interbestuurlijke programma (IBP) extra aandacht voor is:

1. Mensen die te maken hebben met eenzaamheid;
2. Kinderen die binnen verschillende vormen van jeugdzorg en -hulp tussen wal en schip vallen;
3. Ouderen en mensen met een beperking die hulp nodig hebben om in hun eigen vertrouwde omgeving te (blijven) wonen;
4. Mensen voor wie een gezonde manier van leven geen vanzelfsprekendheid is;
5. Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt perspectief op werk bieden.

Met ingang van 2019 zijn de voor het sociaal domein vanuit het gemeentefonds beschikbaar gestelde gelden niet meer geormerkt. Dat betekent dat zij in beginsel onderdeel zijn van de algemene middelen. Bij de opstelling van de begroting bezien wij de implicaties hiervan.

1.2.3 Precariobelasting

De precariobelasting op kabels en leidingen wordt definitief afgeschaft in 2022. Hierdoor valt vanaf dat jaar een structureel bedrag aan belastinginkomsten weg van € 1.805.000. Dit bedrag zal gecompenseerd moeten worden. In de programmabegroting 2018-2021 zijn daarvoor de volgende opties genoemd: compensatie door bezuinigingen, een verhoging van de OZB voor eigenaren of een combinatie van beide

De financieel toezichthouder, de provincie Zuid Holland, heeft in haar brief van 14 december 2017 gewezen de noodzaak om in de begroting 2019 en meerjarenraming 2020 -2022 met maatregelen te komen ter dekking van € 1,8 miljoen.

Het wegvallen van deze baten is al verwerkt in jaarschijf 2022 van de meerjarenbegroting 2018-2021, maar op dit moment nog niet concreet ingevuld. Daarom komt dit bedrag nog tot uiting in het tekort van jaarschijf 2022.

2 Financieel meerjarenperspectief

De ontwikkelingen in het meerjarenperspectief zijn samengevat in onderstaande tabel.

Tabel 3 Ontwikkeling meerjarenperspectief.

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
Saldo na vaststelling begroting door raad	393	328	393	-1.412
Septemercirculaire 2017	-51	-132	-170	70
Doorwerking Najaarsnota 2017	-82	-81	-81	80
Stand per 1-1-2018	260	115	142	-1.262
Doorwerking begrotingswijzigingen 2018				-480
1. Beginstand financieel meerjarenperspectief 2019 bekend bij raad	260	115	142	-1742
2. WIJZIGINGEN MEERJARENPECTIEF				
2.1. Doorwerking Voorjaarsnota 2018	-145	-145	-150	-150
<i>2.2. Verwerking maart- en meicirculaire</i>				
Maart-circulaire verhoging uitkering GF	1.111	1.745	2.222	2.877
2.2.1 Invoeren abonnementstarief WMO	-322	-322	-322	-322
2.2.2 BTW compensatiefonds		-440	-530	-610
2.2.3 Stelpost loon- en prijscompensatie	-439	-435	-434	-435
- Dekking stelpost door trendmatige verhoging belastingen en heffingen	259	259	259	259
- Saldo Maartcirculaire	609	807	1.195	1.769
2.2.4 Meicirculaire	0	0	0	0
Subtotaal wijzigingen Maart- en Meicirculaire	609	807	1.195	1.769

+ = voordeel; - = nadeel (x € 1.000)	2019	2020	2021	2022
2.3. Autonome ontwikkelingen				
2.3.1 Ontwikkelingen GR-en ontwerpbegrotingen	-409	-351	-409	-464
2.3.2 Nadelige effecten Koepelvrijstelling	-35	-35	-35	-35
2.3.3 Nadelige effecten Sportbesluit	pm	pm	pm	pm
2.3.4 Wettelijke ontwikkelingen kinderopvang	pm	pm	pm	pm
Subtotaal autonome ontwikkelingen	-444	-386	-444	-499
3.1 Overige ontwikkelingen				
3.1.1 Ontwikkelingen personeel	-129	-129	-129	-129
3.1.2 Onderwijshuisvestingsplan	pm	pm	pm	pm
3.1.3 Beschutwerk	-50	-63	-88	-113
GR Kust- Duin- en Bollenstreek (WSW)	20	20	25	45
3.1.4 Zuid Holland centraal en RPA	-15	-15	-15	-15
3.1.5 Sociale kaart	-10	-10	-10	-10
3.1.6 Thema Thuis langer wonen	pm	pm	pm	pm
3.1.7 Arbeidsmarktbeleid	-152	-152	-152	-152
3.1.8 Inzet Jeugdhulpaanbieders	pm	pm	pm	pm
3.1.9 Jeugdgezondheidszorg	-5	-5	-5	-5
3.1.10 Maatschappelijke begeleiding statushouders	-120	-120	-120	-120
3.1.11 Woningaanpassing	-50	30	30	30
Dekking uit reserve sociaal domein	50			
3.1.12 Valpreventie	pm	pm		
3.1.13 Invoering Omgevingswet	pm			
3.1.14 Verkoop vastgoed	612	0	0	0
Subtotaal overige ontwikkelingen	151	-444	-464	-469
Totaal wijzigingen financieel meerjarenperspectief 2019	171	-168	137	651
Vertrekpunt begroting 2019	431	-53	279	-1.091

TOELICHTING MEERJARENPECTIEF.

De basis voor het meerjarig perspectief is de stand van de begroting inclusief begrotingswijzigingen 2018. Dit is de laatste stand zoals deze is vastgesteld door de raad.

Hieronder lichten wij de diverse wijzigingen toe. De samenvatting van het saldo is staat in tabel 4.

Tabel 4 **Samenvatting ontwikkeling saldo**

Samenvatting verklaring totaal wijzigingen financieel meerjarenperspectief 2019	2019	2020	2021	2022
GR begrotingen 2019	-409	-351	-409	-464
Structureel effect VJN	-145	-145	-150	-150
Verkoop vastgoed	612			
Arbeidsmarktbeleid	-152	-152	-152	-152
Inzet overschot Maartcirculaire	169	717	1.115	1.669
Diverse verschillen per saldo	96	-237	-267	-252
TOTAAL WIJZIGINGEN FINANCIEEL MEERJARENPECTIEF	171	-168	137	651

De specifieke toelichtingen op alle posten in tabel 3 zijn hieronder opgenomen. De nummering van de toelichtingen sluit aan op de nummering van de posten in de tabel.

2.1 Doorwerking Voorjaarsnota 2018

Uit de Voorjaarsnota 2018 komt een meerjarig nadelig saldo voort. De structurele gevolgen van de Voorjaarsnota 2018 zijn opgenomen in het financieel meerjarenperspectief. Kortheidshalve verwijzen wij voor een toelichting op deze bedragen naar de Voorjaarsnota.

2.2 Verwerking Maart- en Meicirculaire

Maartcirculaire

Nederland staat de komende tijd voor een aantal uitdagingen, zoals de transitie naar duurzame energie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden. Deze opgaven beperken zich niet tot de grenzen van een gemeente of regio. Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen hebben daarom afgesproken om samen een aantal grote maatschappelijke opgaven aan te pakken. Het Rijk heeft hiervoor een ruim accres beschikbaar gesteld aan gemeenten en provincies. Daarnaast investeert het Rijk ook door het inzetten van extra geld en andere intensiveringen. Deze samenwerking staat bekend als interbestuurlijk programma (IBP). Er is door het rijk € 1,4 miljard euro beschikbaar gesteld voor de opgaven in het interbestuurlijk programma. Het totale accres voor gemeenten en provincies bedraagt ruim € 5,4 miljard.

De opgaven waaraan in het IBP wordt samengewerkt staan in tabel 5 samengevat. Hiermee heeft het rijk uitvoering aan een aantal afspraken in het regeerakkoord. In aanloop naar de tweede helft van 2018 worden de knelpunten en oplossingen in beeld gebracht. Dit moet leiden tot concrete afspraken tussen Rijk en lagere overheden op onderstaande thema's.

Tabel 5 Thema's IBP

	Opgave
Fysiek	1. Samen aan de slag voor het klimaat
	2. Toekomstbestendig wonen
	3. Regionale economie als versneller
	4. Naar een vitaal platteland
Sociaal	5. Merkbaar beter in het sociaal domein
	6. Nederland en Migrant goed voorbereid
	7. Problematische schulden voorkomen en oplossen
Overkoepelend	8. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving
	9. Passende financiële verhoudingen
	10. Overkoepelende thema's

De (meerjaren)ramingen voor de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn gebaseerd op de maartcirculaire 2018. De extra middelen kunnen we nog niet verdelen over de taakvelden. Op dit moment is namelijk nog niet duidelijk wat de algemene afspraken uit het Interbestuurlijk Programma (IBP) betekenen aan beleidsintensivering.

De middelen uit de Maartcirculaire zijn niet gereserveerd in een stelpost maar als voordeel opgenomen in de ramingen. Dit betekent een risico, aangezien nu nog niet bekend is hoeveel beslag de taken uit het IBP zullen leggen op het geld uit het gemeentefonds. Bij de begroting 2019 of bij het financieel perspectief 2020 is daarvan een beter beeld beschikbaar. Op die momenten komen wij op dit onderwerp terug.

Een deel van de middelen uit de Maartcirculaire zijn al wel bestemd. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- Invoering abonnementstarief WMO
- Afroming vrijval onderuitputting BTW-compensatiefonds;
- Stelpost loon- en prijsontwikkelingen.

Na correctie van de posten WMO, loon- en prijsontwikkelingen en BTW compensatie resteert een voordelig saldo voor de Maartcirculaire. Dit voordeel is ten gunste gebracht van de exploitatie. Dat betekent concreet dat het geld niet meer kan worden ingezet voor nieuw beleid.

De specifieke posten ten laste van de middelen uit de Maartcirculaire lichten wij hieronder toe.

2.2.1 Invoering abonnementstarief WMO.

In het regeerakkoord is opgenomen dat per 1 januari 2019 een abonnementstarief wordt ingevoerd, waarbij alle inwoners € 17,50 per maand betalen als zij gebruik maken van een Wmo maatwerkvoorziening. Het inkomen (en vermogen) en de kosten die de gemeente maakt voor de voorziening spelen hierin niet langer een rol. De gemeente zal hierdoor minder inkomsten krijgen uit eigen bijdragen en meer uitgaven hebben door een toename in gebruik.

In de maartcirculaire is ter compensatie van de helft van het wegvallen van de eigen bijdrage een bedrag van € 143 miljoen oplopend tot € 145 miljoen vanaf 2023 opgenomen. De gemeente Wassenaar ontvangt relatief veel inkomsten uit eigen bijdrage. De compensatie vanuit het Rijk zal naar verwachting voor de gemeente Wassenaar daarom slechts 40% van het wegvallen van de eigen bijdrage compenseren.

Daarnaast wordt een stijging in de uitgaven verwacht. Deze stijging kan niet berekend worden. Er kan slechts een schatting worden gedaan. Voor huishoudelijke ondersteuning wordt een toename van 5% verwacht (in overleg met aanbieders), bij hulpmiddelen, begeleiding en woningaanpassingen wordt een stijging van 1% geschat (op basis van het aantal inwoners dat van deze voorzieningen afziet door de eigen bijdrage). Voor de regiotaaxi worden geen gevolgen verwacht.

2.2.2 Afroaming vrijval onderuitputting BTW-compensatiefonds (BCF)

In de ramingen van de ontwikkeling van het Gemeentefonds gaat het Rijk uit van een aanzienlijke onderuitputting van het beroep op het BTW-compensatiefonds. In dit uitgangspunt is nog geen rekening gehouden met de verwachting dat de economie weer aantrekt, gemeenten weer meer gaan investeren en het feit dat de koepelvrijstelling voor gemeentelijke samenwerkingsverbanden is komen te vervallen. Deze zaken leiden tot een verhoogd beroep op het BCF met een navenant lagere vrijval en dus lagere toevoeging aan het Gemeentefonds tot gevolg. Voorzichtigheidshalve gaan wij er van uit dat in het komende meerjarenperspectief géén positieve bijdrage vanuit het BCF aan de algemene uitkering te verwachten valt.

2.2.3 Stelpost loon- en prijsontwikkelingen.

De benodigde hoeveelheid loon- en prijsbijstellingen is geraamd op € 439.000. Deze € 439.000 is gedekt door de loon- en prijscomponent binnen de ontwikkelingen van het gemeentefonds zoals dit is geraamd bij de Maartcirculaire. Dit bedrag is gezet op een stelpost. Voor € 156.000 is al beslag gelegd op het bedrag van € 439.000 volgens de tabel hieronder.

Tabel Reeds toebedeelde loon- en prijscompensatie

Taakveld	Onderwerp aanvraag	B/I	2019	2020	2021	2022
6.5 Arbeidsparticipatie	Loonprijscompensatie Uitvoeringskosten W&I	L	-56.430	-56.430	-56.430	-56.430
6.71 Maatwerkvoorziening 18+	Invoeren nieuwe loonschaal Huishoudelijke hulp	L	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
	Loonprijscompensatie ZIN jeugd	L	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	Loonprijscompensatie ZIN jeugd	L	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
			-156.430	-156.430	-156.430	-156.430

TOELICHTING PER ONDERWERP

Uitvoeringskosten werk en inkomen (€ 56.430 nadelig)

Op basis van het concept-jaarplan 2019 van het samenwerkingsverband Werk en Inkomen wordt voor 2019 een stijging van de reguliere uitvoeringslasten en de lasten voor sociale reche en leerplicht verwacht van in totaal € 56.430. Deze stijging is het gevolg van de toegepaste inflatiecorrectie.

Nieuwe loonschaal huishoudelijke hulp (€ 40.000 nadelig)

Per 1 april 2018 is er een loonsverhoging voor huishoudelijke hulpen afgesproken. Aanbieders en gemeenten moeten voor 1 januari 2019 afspraken maken over een aangepast tarief op basis van de nieuwe loonschaal. Dit is aan de orde als er sprake is van een 'AMvB-plichtige' gemeente. De AMvB is van toepassing op nieuwe aanbestedingen en formele verlengingen van bestaande contracten die op of na 1 juni 2017 tot stand komen. Gedurende een beperkte periode kan er sprake zijn van verschillende regimes.

Loonprijscompensatie jeugd (€ 50.000 en € 10.000 nadelig)

Dit betreft loon- en prijscompensatie voor aanbieders van jeugdzorg die Zorg in Natura bieden.

Tegenover de stelpost staat de trendmatige verhoging van de belastingen en heffingen van € 259.000 voordelig. Het voordelige saldo dat nog resteert moet blijven staan op de stelpost om nog tegenvallende loon- en prijsontwikkelingen op te kunnen vangen. Dit is noodzakelijk aangezien de ontwikkelingen op dit onderwerp nog niet duidelijk in beeld zijn door het ontbreken van de Meicirculaire.

2.2.4 Meicirculaire

De Meicirculaire is nog niet verschenen. In de ramingen hebben wij dus nog geen rekening gehouden met eventuele middelen die nog beschikbaar komen. Zodra wij inzicht hebben in de gevolgen van de Meicirculaire informeren wij uw raad hierover.

2.3 Autonome ontwikkelingen

2.3.1 Ontwikkelingen Gemeenschappelijke Regelingen Wassenaar

Wassenaar neemt deel in een groot aantal gemeenschappelijke regelingen. De begrotingen voor 2019 en verdere jaren liggen op dit moment voor zienswijze in de raad. Voor alle Gemeenschappelijke Regelingen samen komt uit die begrotingen een nadeel voort van ruim € 0,4 miljoen volgens onderstaande tabel.

Voor een toelichting verwijzen wij korthedshalve naar de begroting van de betreffende GR.

Taakveld	Onderwerp aanvraag	B/I	2019	2020	2021	2022
0.4 Overhead	GR Bijdrage Werkorganisatie Duivenvoorde	L	-335.240	-276.947	-335.169	-389.972
0.61.1OZB Woningen	GR BSGR	L	39.812	39.812	39.812	39.812
1.1Crisisbeheersing	GR Veiligheidsregio Haaglanden	L	-49.000	-49.000	-49.000	-49.000
3.1 Economische ontwikkeling	Gr MRDH	L	-2.420	-2.420	-2.420	-2.420
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	GR Inkoopbureau H10 loonprijscompensatie	L	-9.701	-9.701	-9.701	-9.701
7.1 Volksgezondheid	GR GGD Haaglanden	L	-62.000	-62.000	-62.000	-62.000
	GR GGD Haaglanden	L	-13.000	-13.000	-13.000	-13.000
7.4 Milieubeheer	GR ODH	L	22.109	22.109	22.109	22.109
	Totaal gemeenschappelijke regelingen		-409.440	-351.147	-409.369	-464.172

Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie Duivenvoorde (€ 335.169 nadelig)

De financiële consequenties van de bijdrage aan de Werkorganisatie Duivenvoorde zijn afgeleid van de Ontwerpbegroting 2019 van de WODV. Deze ligt op dit moment voor zienswijze.

De ontwikkeling met de grootste financiële impact zijn de digitalisering van het bouwarchief, bestrijding van de identiteitsfraude, de invoering van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren, hogere verzekeringspremies en het Informatiebeleidsplan. In het saldo is een verlaging met € 129.000 verwerkt als gevolg van de overheveling van de secretaris naar de begroting van Wassenaar.

BSGR (€ 39.812 voordelig)

De bruto bijdrage van Wassenaar aan de BSGR is gebaseerd op de conceptbegroting van de BSGR en bedraagt € 357.651. Dit is lager dan het bedrag dat is opgenomen in het meerjarenperspectief (€ 373.355). Daarnaast verwachten we hogere invorderingsopbrengsten van € 24.108. Per saldo betreft dit een voordeel.

Gemeenschappelijke regeling Haaglanden (€ 49.000 nadelig)

Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) heeft een wijziging van de begroting 2018 en 2019 ingediend bij de gemeenteraad om zienswijze. Hierin is een structureel hogere bijdrage voor Wassenaar geraamd van € 49.000 vanaf 2019 ten opzichte van 2017 en een incidentele hogere bijdrage van € 10.000 in 2018 ten opzichte van 2017.

De financiële effecten voor 2018 worden meegenomen in de Voorjaarsnota 2018, de financiële effecten voor 2019 en volgende jaren in het financieel meerjarenperspectief 2019. Voor de achtergronden van de budgetverhoging verwijzen we korthedshalve naar de zienswijzprocedure.

Inkoopbureau H10 (€ 9.700 nadelig)

De begroting 2019-2022 van de GR Inkoopbureau H10 laat een stijging zien ten opzichte van eerdere ramingen. Korthedshalve wordt voor de achtergronden hiervan verwezen naar de zienswijze procedure.

GGD Haaglanden (€ 62.000 en € 13.000 nadelig)

Bij de vorming van de nieuwe GR GGD & VT per 1 januari 2018 is het regionale takenpakket (basis- en plustaken) opgenomen in de reguliere deelnemersbijdrage. Daarbij is aangegeven dat een aantal lokale taken (Toezicht WMO, Sociaal-medische advisering (SMA), meldpunt bezorgd en schoolgezondheidsbeleid) vanaf 2018 wordt afgerekend op basis van een dienstverleningsovereenkomst (DVO). Hoewel deze DVO nog niet is vastgesteld moet op basis van een inschatting van de GGD voor de genoemde lokale taken rekening wordt rekening gehouden met een bedrag van € 62.000.

Daarnaast wordt de bijdrage aan de GR aangepast om aansluiting te vinden met de gevraagde bijdrage door GGD Haaglanden voor de begroting 2019. De aanpassing heeft te maken met de effecten van indexering van lonen en prijzen (€ 13.000).

ODH (€ 22.109 voordelig)

Wassenaar neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). Op grond van de begroting 2019 ODH bedraagt de deelnemersbijdrage € 311.531. In de meerjarenraming 2019-2022 is een structureel te hoog bedrag opgenomen. In deze bijdrage is rekening gehouden met de EED-component (Energy Efficiency Directive) die in 2018 incidenteel bekostigd is uit een verkregen compensatie via de algemene uitkering.

2.3.2 Koepelvrijstelling

In de Wet op de omzetbelasting 1968 is een bepaling opgenomen die onder voorwaarden voorziet in een vrijstelling voor de diensten die een samenwerkingsverband (koepel) verricht aan haar leden. Eén van die voorwaarden is dat de diensten van de koepel door de leden worden aangewend voor de uitoefening van prestaties die zij vrijgesteld van btw of als niet-ondernemer verrichten.

In het kader van ambtelijke fusies tussen gemeenten bleek dat doorgaans niet aan deze voorwaarde kon worden voldaan, omdat de aangesloten gemeenten de door de koepelorganisatie verrichte diensten ook gebruiken in het kader van hun btw-belaste activiteiten. Het gevolg daarvan was dat de ambtelijke fusieorganisatie (bijvoorbeeld een gemeenschappelijke regeling) btw in rekening diende te brengen over de diensten die zij voor de aangesloten gemeenten verrichtte.

Mede omdat deze btw-problematiek en de btw-lasten die daarmee gepaard gingen, haaks stonden op de druk op gemeenten om meer te gaan samenwerken en efficiënter te werken, had de staatssecretaris besloten om een ruimere toepassing van de koepelvrijstelling toe te staan.

Het Europese Hof van Justitie heeft recent een arrest gewezen met betrekking tot de koepelvrijstelling zoals deze door Luxemburg is ingevoerd. Deze invulling is door de Europese Commissie op verschillende punten bestreden. Eén van die punten is de toepassing van de koepelvrijstelling in situaties waarin de diensten van de koepel door de leden voor 70% of meer (of in bepaalde gevallen voor 55% of meer) worden gebruikt voor het verrichten van onbelaste/vrijgestelde prestaties.

Het HvJ heeft hierover geoordeeld dat de Luxemburgse toepassing van de koepelvrijstelling te ruim is en daarmee strijdig is met de Btw-richtlijn wat heeft geleid tot de beëindiging van de verruimde toepassing per 1 januari 2018.

Omdat de Luxemburgse regeling sterk overeenkomt met de verruimde toepassing zoals deze in Nederland geldt, voelt de staatssecretaris zich gedwongen om deze verruimde toepassing te beëindigen.

Een voorzichtige inschatting van de kosten voor de gemeente worden geraamd op circa € 35.000 structureel voor de bijdrage aan de WODV. De financiële gevolgen van de bijdrage aan de overige GR-en is nog niet bekend.

2.3.3 Sportvrijstelling

Het kabinet is voornemens om de sportvrijstelling van BTW per 1 januari 2019 te wijzigen. Na wijziging is de sportvrijstelling van toepassing op alle nauw met de sportbeoefening samenhangende diensten als die worden verricht door organisaties zonder winstoogmerk. De sportvrijstelling is dan volgens het kabinet ook van toepassing op de het beschikbaar stellen van sportaccommodaties door gemeenten en beheerstichtingen.

Dat betekent dat gemeenten en andere organisaties zonder winstoogmerk vanaf 2019 verplicht de vrijstelling moeten toepassen voor het beschikbaar stellen van sportaccommodaties tegen vergoeding. Het gevolg is dat er in beginsel geen btw-afrek meer bestaat voor de sportaccommodatie. Ook zal in beginsel de voor herziening vatbare btw die in de afgelopen jaren in afrek is gebracht, gedeeltelijk moeten worden terugbetaald (herzienings-btw). Dit leidt mogelijk tot een financieel nadeel.

Bij de wijziging van de sportvrijstelling komt een overgangsregeling voor bestaande situaties zodat geen herzienings-btw hoeft te worden terugbetaald. De inhoud en de reikwijdte van deze overgangsregeling is nog niet bekend.

Naar verwachting komt er een compensatieregeling voor gemeenten en sportverenigingen, waarschijnlijk gebaseerd op concrete investeringen. De inhoud en de reikwijdte van deze compensatieregeling is ook nog niet bekend.

Daarnaast blijft het Sportbesluit gewoon van toepassing voor exploitanten die *wel* een winstoogmerk hebben. Als ondanks de overgangsregeling en/of de compensatieregeling toch financiële nadelen dreigen te ontstaan, kan bijvoorbeeld een gemeente er ook voor kiezen de exploitatie van de sportaccommodatie(s) uit te besteden aan een organisatie met een winstoogmerk.

De sportvrijstelling zal naar verwachting met ingang van 1 januari 2019 worden gewijzigd. Omdat de inhoud van de overgangsregeling en de compensatieregeling nog niet bekend is inventariseren wat de huidige situatie is en welke mogelijke financiële nadelen kunnen ontstaan. Als de regelingen bekend worden gemaakt en toch mogelijk leiden tot financiële nadelen, kunnen andere oplossingen nog tijdig worden geïmplementeerd.

2.3.4 Wettelijke wijzigingen kinderopvang.

Sinds 1 januari 2018 is de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk en een deel van de Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang (Wet IKK) in werking. Het gaat om wijzigingswetten. Alle geregistreerde peuterspeelzalen in het Landelijk Register Kinderopvang zijn op 1 januari 2018 omgezet naar kinderdagverblijven. Dit betekent nieuwe kwaliteitseisen, nieuwe opleidingseisen en meer uren per kind. De financiële consequenties voor 2018 van deze wijzigingen zijn voorgelegd aan de Raad op 13 maart 2018. De financiële consequenties van deze wijzigingen voor 2019 en verder zijn nog niet bekend en zullen in de 2e helft van 2018 apart aan de raad worden voorgelegd.

3 Overige financiële ontwikkelingen.

De overige ontwikkelingen leiden tot een structureel nadelig saldo-effect van ongeveer € 0,4 miljoen en een incidenteel voordeel in 2019 van € 0,6 miljoen. Een verklaring van dit nadelige saldo is opgenomen in paragraaf 3.1 hieronder. In paragraaf 3.2 staan nog enkele budgettaire neutrale ontwikkelingen genoemd. Deze hebben geen effect op het saldo.

3.1 Ontwikkelingen met saldo-effect

3.1.1 Ontwikkelingen personeel (€ 129.000 nadelig)

Per 1 januari is de nieuwe topstructuur voor de Werkorganisatie Duivenvoorde van kracht. Dat wil zeggen dat de functie algemeen directeur/gemeentesecretaris is gesplitst. Er is nu een algemeen directeur voor de werkorganisatie, en een aparte functie gemeentesecretaris voor Wassenaar. De kosten van de secretaris worden nu geraamd in de begroting van Wassenaar. Het financieel gevolg is dat de bijdrage aan de Werkorganisatie met een zelfde bedrag is verlaagd.

3.1.2 Onderwijshuisvestingsplan (pm)

Er wordt een Integraal HuisvestingPlan (IHP) voor scholen opgesteld, waarin inzicht wordt gegeven in de huidige stand van zaken van het gebouwenbestand en of er noodzaak bestaat tot aanpassing, renovatie of vernieuwbouw. In het plan worden ook de ambities meegenomen om te komen tot een verduurzaming van de gebouwenbestand. Het IHP zal de basis vormen voor het toekomstig gemeentelijk huisvestingsbeleid. Er kan op dit moment nog niet worden aangegeven of dit voor de begroting 2019 reeds gevolgen heeft.

3.1.3 Beschut werk (€ 50.000 nadelig oplopend tot € 112.500 nadelig)

Met het vaststellen van de Re-integratieverordening Participatiewet 2017 heeft de gemeente Wassenaar alternatief beschut werk opgenomen in het gemeentelijke re-integratiebeleid. Alternatief beschut werk is voor de doelgroep die mogelijk in aanmerking komt voor beschut werk. Het gaat om enkele personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Voor Wassenaar wordt rekening gehouden met maximaal vijf kandidaten per jaar.

Bovendien zijn gemeenten met ingang van 1 januari 2017 verplicht om een minimum aantal plekken beschut werk te organiseren. Dit aantal wordt ieder jaar door het ministerie voor elke gemeente bepaald. De gemeenteraad heeft besloten beschut werk volgens deze aantallen te organiseren. Op basis van de gepubliceerde aantallen 2017 en 2018 is een schatting gemaakt voor 2019 tot en met 2022, inclusief kosten (uitgaande van ongeveer € 12.500 per fulltime beschutte werkplek). Om te kunnen voldoen aan de wettelijke taak om de geraamde aantallen beschut werk te organiseren, moeten bovenstaande middelen worden gereserveerd. De bedragen zijn aanvullend op de loonkostensubsidie die wordt ingezet om de werkgever te compenseren voor de lagere loonwaarde van medewerkers.

Tenslotte spelen er sinds de invoering van de Participatiewet (2015) ontwikkelingen rondom de sociale werkvoorziening. De Gr Kust Duin en Bollen heeft de meerjarenbegroting 2019-2022 ingediend, waarin zoveel als mogelijk rekening wordt gehouden met de laatste cijfers en inzichten. Ten opzichte van de meerjarenbegroting 2018-2021 wordt de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage voor 2019-2022 lager ingeschat. De ramingen in de gemeentebegroting worden in overstemming gebracht met de meest recente gegevens uit de begroting van de GR KDB en de integratie uitkering sociaal domein onderdeel WSW.

3.1.4 Zuid Holland centraal en Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid (€ 15.000 nadelig)

Voor de regio Zuid-Holland Centraal was bij de start € 1.000.000 beschikbaar voor de ontwikkeling van een regionaal werkbedrijf. De afgelopen jaren was deze eenmalige rijksbijdrage de belangrijkste financieringsbron voor de vanuit de arbeidsmarktregio ondernomen activiteiten.

Inmiddels is dit bedrag geheel besteed. Voortzetten van deze activiteiten kost jaarlijks € 281.600, verminderd met € 114.000 (basisfinanciering). Het aandeel van de gemeente Wassenaar bedraagt hierin structureel € 15.000.

3.1.5 Sociale kaart (10.000 nadelig)

In de raadsvergadering van 1 november 2017 heeft het college toegezegd dat er in 2018 een sociale kaart komt. Deze toezegging kwam naar aanleiding van een motie van Wat Wassenaar Wil. Daarnaast past de ontwikkeling van de sociale kaart binnen de doelstellingen en ontwikkelingen van het programma Sociaal Domein. Hierin staat een integrale, heldere, laagdrempelige en gedegen toegang centraal (1-loket). Hieronder valt de ontwikkeling naar één centrale toegang tot informatie. Het telefonisch loket vormt hiervoor de telefonische ingang, daarnaast de doorontwikkeling tot één fysieke loket en de sociale kaart (sociaal digitaal loket) is het digitale loket.

Er wordt op dit moment onderzoek gedaan naar de opbouw en de inrichting van de digitale sociale kaart. De uitkomsten van dit onderzoek worden voorgelegd in een apart raadsvoorstel. Daarin worden de incidentele kosten opgenomen. Onder de incidentele kosten vallen het bouwen van de ICT architectuur, de software en de inhoudelijke content.

In het financieel meerjarenperspectief houden we rekening met de structurele kosten. De structurele kosten zijn voor het onderhoud en het actueel houden van de sociale kaart. Deze kosten betekenen een extra uitgave ten opzichte van de begroting 2018 (meerjarenbegroting).

3.1.6 Thuis Langer Wonen (pm)

In het beleidsplan Sociaal Domein 2018-2021 heeft de gemeente Wassenaar vijf maatschappelijke effecten benoemd waaraan de komende vier jaar wordt gewerkt. Eén van de belangrijkste opgaven is dat mensen langer thuis moeten blijven wonen. Hoewel er de afgelopen jaren al veel is gebeurd, zien we dat er nog meer nodig om dit te realiseren. Zo zijn er bijvoorbeeld voldoende ontmoetingsplekken nodig daar waar ouderen wonen, moet informele zorg nog beter ondersteund worden en kunnen technologische ontwikkelingen ingezet worden om de signalering te verbeteren. De komende drie jaar wil de gemeente daarom investeren in het op gang brengen van de transformatie van het sociaal domein, daarna wordt de aanpak geëvalueerd.

Bovenstaande sluit aan bij de thema's waar vanuit het Rijk in het interbestuurlijke programma (IBP) extra aandacht voor is (mensen die te maken hebben met eenzaamheid, ouderen en mensen met een beperking die hulp nodig hebben om in hun eigen vertrouwde omgeving te (blijven) wonen.

3.1.7 Arbeidsmarktbeleid (€ 152.000 nadelig)

Gezien de (landelijke) ontwikkelingen op het gebied van het BUIG-budget, is het noodzakelijk hetzelfde niveau van uitstroom te handhaven om zo het risico op een tekort op de uitkeringen levensonderhoud zo klein mogelijk te houden. Hiernaast speelt ook het feit dat de gemeente voor een nieuwe uitdaging staat, de bestandssamenstelling. In lijn met de landelijke verwachtingen neemt de instroom in de bijstand af. De gemeente krijgt daardoor te maken met moeilijker bemiddelbare doelgroepen als statushouders, ouderen en inwoners die al geruime tijd een bijstandsuitkering ontvangen en tot het zogeheten 'granieten bestand' behoren. Hierbij speelt dat de vraag van de arbeidsmarkt niet aansluit op het aanbod vanuit het cliëntenbestand. Om hier op in te kunnen spelen, is dezelfde structurele investering als in voorgaande jaren nodig. Dit voorstel wordt inhoudelijk nog separaat aan u voorgelegd dit jaar.

3.1.8 Inzet jeugdhulpaanbieders (pm)

Op basis van opgedane ervaringen, blijvend hoge aantallen aanmeldingen, de wens om wachttijden te beperken en de wens tot ruimte voor ontwikkeling van collectief aanbod, wordt de urenomvang van de inzet verhoogd. De jeugdhulpaanbieders die ambulante hulp verlenen binnen het CJG Wassenaar, krijgen op basis van loon- en prijscompensatie aanpassing van het tarief van de af te sluiten overeenkomst.

3.1.9 JGZ (€ 40.000 nadelig/€ 35.000 voordelig)

In verband met een toename van het aantal kinderen over de afgelopen jaren en een uitbreiding van de preventieve diensten is in het raadsvoorstel van 31 januari 2018 een extra bedrag van € 35.142 beschikbaar gesteld aan de Stichting Jeugdgezondheidszorg Zuid Holland West ten behoeve van de jeugdgezondheidszorg. Zoals aangegeven in het voorstel zijn deze diensten ook voor de jaren 2019 en verder noodzakelijk. Dekking vindt conform het raadsvoorstel plaats uit de Reserve Sociaal Domein.

Daarnaast wordt een extra bedrag van € 5.150 gevraagd voor extra inzet van een epidemioloog speciaal voor de jeugd (naast de epidemioloog die bij de GGD Haaglanden wordt ingezet voor een beeld van de gehele bevolking). Deze persoon komt in dienst van de Stichting Jeugdgezondheidszorg Zuid Holland West en gaat acht gemeenten adviseren. De bijdrage voor Wassenaar hieraan bedraagt € 5.150. Eén en ander is het gevolg van afspraken uit het bestuurlijk overleg met andere gemeenten.

3.1.10 Maatschappelijke begeleiding statushouders (€ 120.000 nadelig)

De gemeente Wassenaar moet, om gehuisveste statushouders en vluchtelingen maatschappelijk te kunnen begeleiden en deze ondersteuning professioneel en juridisch in te kunnen zetten, aanvullend op de reeds aanwezige middelen extra inzet plegen om Vluchtelingenwerk Wassenaar te helpen deze kwetsbare doelgroep te ondersteunen. Naast maatschappelijke begeleiding gaat het verder om de kosten voor het behalen van de participatieverklaring (vanaf 1 oktober 2017 verplicht), betere preventieve schuldhulpverlening en budgetbeheercursussen voor laaggeletterde vluchtelingen/statushouders. Tot slot heeft het college besloten om minderjarige asielzoekers op te nemen. Wanneer deze jongeren volwassen worden is nog steeds begeleiding nodig. Deze kosten zijn niet eerder geraamd omdat dit beleid in de loop van 2017 is ingegaan.

3.1.11 Woningaanpassing (€ 80.000 incidenteel nadelig, € 30.000 structureel voordelig)

Woningbouwcorporatie Willibrordus heeft aangegeven in 2019 collectieve woningaanpassingen te doen in één van haar complexen. Op basis van de afspraken die gemaakt zijn over collectieve woningaanpassingen zal de gemeente hier financieel aan bijdragen. De hoogte van de bijdrage is nog niet exact bekend, maar wordt geschat op € 80.000. De verwachting is dat hierdoor de uitgaven aan individuele woningaanpassingen in de komende jaren zal dalen met € 30.000. Voor 2019 wordt daardoor een overschrijding verwacht van het budget voor woningaanpassingen van € 50.000. Deze kosten worden gedekt uit de Reserve Sociaal Domein (2019).

3.1.12 Valpreventie (pm)

Het aantal ouderen in Wassenaar neemt toe. Met het stijgen van leeftijd wordt de kans op vallen groter. Er worden kosten gemaakt om een project van drie jaar (2018, 2019 en 2020) te kunnen starten met andere partijen in Wassenaar. Doel is om integraal valpreventie aan te bieden en daarmee het vallen van ouderen te voorkomen of de kans erop te verkleinen. Hiervoor is nog geen bedrag geraamd.

3.1.13 Invoering Omgevingswet (pm)

In de loop van 2018 worden de bestuurlijke ambities bekend voor de invoering van de Omgevingswet. Er zal dan een Programmavisie invoering Omgevingswet worden opgesteld.

Aan de hand van deze visie, het coalitieakkoord en de vernieuwde VNG kostenmodel omgevingswet wordt een herijking uitgevoerd van de benodigde exploitatiebudgetten 2019 en verder. Het gaat daarbij om de invoering (de incidentele kosten) en, indien al mogelijk, de structurele kosten die de Omgevingswet met zich meebrengt. Bij de herijking wordt ook de omvang van de beschikbare reserve Invoering Omgevingswet betrokken die uw raad bij het vaststellen van de begroting 2018 heeft ingesteld.

3.1.14 Verkoop panden en gronden (€ 612.000 voordelig incidenteel)

In de meerjarenbegroting is een taakstelling opgenomen voor de verkoop van gronden en vrijkomende gemeentelijke accommodaties. Omdat verkoop van een aantal locaties de komende jaren incidenteel zal voorkomen is in afbouw van deze taakstelling voorzien.

Voor 2019 is hiervoor een bedrag van € 325.000 opgenomen, dan worden de laatste bedragen van de verkoop van de Generaal Winkelmanlaan verwacht. Dit is gekoppeld aan de oplevering van delen van de nieuwbouw. Verwacht wordt een bedrag van € 937.000.

Inzet is om de verkoop van het Van Polanenpark 105 en Zonneveldweg 55 op korte termijn af te ronden. Er is besloten tot verkoop van deze locaties voor sociale woningbouw. Besluitvorming over het programma zal na verkoop plaatsvinden. Dit is wel sterk afhankelijk van de onderhandelingen en besluitvorming in de planologische procedure. Naar verwachting zal de taakstelling in 2019 gerealiseerd worden.

Van een aantal andere locaties worden de voorbereidingen voor een ontwikkeltraject gestart. Mogelijke verkoop zal pas in de komende jaren aan de orde zijn. Het betreft herontwikkeling van locaties waarvan de start afhankelijk is van andere besluitvorming, bijvoorbeeld in het sociale domein. Op korte termijn gaat het om de locatie van de voormalige Den Deijlschool. Daarnaast zijn er projecten waar nog besluiten over het toekomstige beheer genomen moeten worden zoals het project De Paauw en De Warenar.

3.2 Budgettair neutrale ontwikkelingen per programma

In enkele programma's is sprake van budgettair neutrale ontwikkelingen. Ter informatie zijn deze hieronder beschreven. Deze posten zijn niet genoemd in de tabel hierboven.

3.2.1 Programma 0 Bestuur

Budget bestuurlijke tafel (€ 6.500 voordelig, neutraal met taakveld 8.3)

De gemeentelijke bijdrage voor de bestuurlijke tafel wonen werd tot 2018 gedekt uit het budget binnen het taakveld bestuurlijke samenwerking. De Bestuurlijke tafel wonen hoort thuis op taakveld 8.3 Wonen en bouwen. Voorgesteld wordt het budget over te hevelen.

Budget economisch vestigingsklimaat (€ 64.923 voordelig, neutraal met taakveld 3.1)

De jaarlijkse deelnemersbijdrage voor het economisch vestigingsklimaat werd tot en met 2018 gedekt uit het budget binnen het taakveld bestuurlijke samenwerking. Dit is niet helemaal correct, deze hoort thuis op taakveld 3.1 Economische ontwikkeling.

Precario bouwmaterialen (per saldo neutraal)

De tarieven van precariobelasting op bouwmaterialen zijn hoger dan in omliggende gemeenten. Voorgesteld wordt de tarieven hiervoor te halveren. Dit resulteert in een te verwachten opbrengstdaling van € 35.000.

De afgelopen jaren is gebleken dat de opbrengst van precario gemiddeld € 48.000 lager uitvalt dan geraamd. Door de voorgenomen tariefsverlaging en een correctie voor de geconstateerde jaarlijkse minderopbrengst ontstaat een nadeel op de precariobelasting van totaal € 83.000.

Het nadeel van € 83.000 wordt gecompenseerd door een verhoging van de OZB niet-woningen.

3.2.2 Programma 3 Economie

Budget economische ontwikkeling (€ 64.923 nadelig, neutraal met taakveld 0.1)

Budget voor economische ontwikkeling wordt overgeheveld van taakveld 0.1 Bestuurlijke samenwerking.

3.2.3 Programma 6 Sociaal domein

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang (€ 50.000 nadelig voor drie jaar, dekking uit Reserve Sociaal Domein)

In 2022 wordt beschermd wonen en maatschappelijke opvang gedecentraliseerd vanuit de centrumgemeente. De voorbereidingen kosten geld, met name door het uitvoeren van pilots met begeleiding thuis. De uitgaven voor begeleiding zullen hierdoor stijgen. De verwachting is dat dit tot 2021 € 50.000 per jaar kost. Deze kosten kunnen worden gedekt door de reserve Sociaal Domein.

Preventieve begeleiding statushouders (€ 75.000 nadelig voor drie jaar, dekking uit Reserve Sociaal Domein)

Statushouders worden de eerste 24 maanden begeleid door Vluchtelingenwerk Wassenaar, deze begeleiding kan niet altijd door vrijwilligers worden geboden. Om te voorkomen dat vluchtelingen/statushouders in de problemen raken wordt extra budget geraamd. Op dit moment wordt begeleiding pas ingezet als er ergens iets is fout gegaan. Beter is het om in te zetten op preventieve begeleiding. Dit kost aan de voorkant meer geld, maar voorkomt veel problemen (zoals schulden) later. De statushouders krijgen hiervoor een indicatie. Deze kosten worden niet gecompenseerd vanuit het Rijk. Voorgesteld wordt de kosten te dekken uit de reserve Sociaal Domein.

3.2.4 Programma 8 Wonen en bouwen

Bestuurlijke tafel (€ 6.500 nadelig, neutraal)

Deze post is overgeheveld van taakveld 0,1 bestuurlijke samenwerking.

4 Investerings

4.1 Investeringsaanvragen 2019 en verder

Nr.	Onderwerp	Omschrijving	Investeringsbedragen per jaar			
			2019	2020	2021	2022
I1	Verkeer	Bruggen	€55.000	€50.000		
I2	Verkeer	Verkeerslichtinstallaties		€105.000		
I3	Verkeer	Wegen	€20.000	€ -	€1.390.000	€755.000
I4	Water	Water	€110.000	€75.000	€50.000	€10.000
I5	Tractie	Vervanging auto's	€100.000			
I6	Ruimtelijke ontwikkeling	Ecologische verbindingzone	€65.000			
		Totaal	€350.000	€230.000	€1.440.000	€765.000

In deze Kaderbrief is in het financiële beeld rekening gehouden met onderstaande investeringen. Op dit moment is nog geen totaalbeeld beschikbaar van de ontwikkeling van de kapitaallasten. Dit kan mogelijk nog tot saldownwijzigingen leiden in de programmabegroting.

I1-I4 Verkeer/Water

Voor 2019 en verder zijn alleen investeringen opgenomen die zijn vastgesteld met de beheerplannen OGB. De lasten daarvan zijn al in de meerjarenbegroting voorzien.

I5. Tractie OGB

Het betreft de aanschaf van een Ford Ranger Pick-up (€ 50.000) en een Pick up kraan (€ 50.000).

Deze twee voertuigen die economisch zijn afgeschreven zijn niet in begroting opgenomen. Deze auto's komen zonder ingrijpend onderhoud niet meer door de keuring, waardoor het economisch gezien noodzakelijk is dat deze vervangen worden. Voertuig 131 uit 2006 wordt dagelijks ingezet voor handvegen en prullenbakken legen. Voertuig 133 uit 2007 wordt dagelijks ingezet voor de reparaties aan wegen en bebording. Om de beheertaken voort te kunnen zetten is vervanging noodzakelijk. Voorgesteld wordt om een krediet van € 100.000 beschikbaar te stellen. De afschrijvingstermijn van deze voertuigen is zeven jaar. De kapitaallasten van € 14.286 worden opgenomen in het financieel meerjarenperspectief, omdat afschrijving op deze investeringen start in 2019. Bij de invulling van het wagenpark wordt de factor duurzaamheid betrokken. Omdat de Ford Ranger ingezet wordt voor handvegen en prullenbakken legen is het misschien mogelijk hiervoor de Nissan in te zetten en voor handhaving een duurzaam voertuig aan te schaffen. De mogelijkheden hiervoor worden nader bekeken.

I6. Ecologische verbindingzone

De ecologische verbindingzone is opgenomen in de ecologische hoofdstructuur van de provincie Zuid-Holland, het uitvoeringsprogramma van de Landschapstafel Duin, Horst en Weide. Het vormt een onderdeel van de Integrale Ruimtelijke Verkenning (de gezamenlijke inrichtingsvisie van de gemeenten Katwijk en Wassenaar). In december 2017 is er een inrichtingsplan op hoofdlijnen opgesteld ten behoeve van het aanvragen van een provinciale subsidie. De provincie heeft inmiddels, op basis van dit inrichtingsplan, een subsidie toegekend van € 570.000. De exacte invulling van de ecologische maatregelen moeten dit jaar duidelijk worden middels een uitwerking in een plan van aanpak. Door de gemeente Wassenaar is in het Landschapsonwikkelingsplan Duin, Horst en Weide € 130.000 als cofinanciering toegezegd voor de realisatie van de ecologische verbinding. Hiervan is € 65.000 bestemd voor de Papenwegse polder (oostzijde van de faunapassage) en € 65.000 voor maatregelen in de groene zone (westzijde van de faunapassage). De bijdrage van € 65.000 voor de groene zone was gebaseerd op de bijdrage van Wassenaar aan het Groenfonds Haaglanden (3 x € 22.000, 1 euro per inwoner). Dit fonds is inmiddels geliquideerd waardoor de dekking is vervallen. Om bovenstaande reden wordt gevraagd € 65.000,- beschikbaar te stellen uit de algemene reserve en de toegekende provinciale subsidie van € 570.000 vrij te geven. Door het beschikbaar stellen van € 65.000 wordt aanvullend budget voor de uitvoering aangetrokken. Dit betreft de provinciale subsidie maar ook eventuele aanvullende middelen vanuit Dunea/Staatsbosbeheer en/of de zandwinexploitant voor beheer en inrichting.